

ВПЛИВ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ЖІНОК НА ПСИХОЛОГІЧНУ ГОТОВНІСТЬ ЩОДО ПЛАНУВАННЯ НАРОДЖЕННЯ ДИТИНИ

Мітіна Ольга Леонідівна

аспірантка лабораторії

Інституту психології імені Г. С. Костюка

Національної академії педагогічних наук України

ORCID ID: 0009-0007-3725-5639

У статті розглядається проблема впливу психоемоційного стану жінок на їх готовність щодо планування народження дитини, яка є вкрай актуальною, зважаючи на критичну демографічну ситуацію в нашій країні. Зауважується, що підвищений фон психоемоційної напруженості в суспільстві, зумовлений воєнними діями та соціально-економічною нестабільністю, суттєво впливає на емоційний стан жінок, ускладнює формування в них позитивної репродуктивної мотивації та знижує рівень психологічної готовності до материнства. На основі теоретичного аналізу наукової літератури встановлено, що психологічна готовність до материнства є багатокомпонентним феноменом, який містить афективно-регулятивний, когнітивний, мотиваційний, соціально-ресурсний, екзистенційний та динамічно-адаптивний аспекти. Наголошується, що в структурі психологічної готовності до планування та народження дитини важливу роль відіграє психоемоційний стан жінки, який може супроводжуватися тривогою, страхом чи невпевненістю щодо майбутньої вагітності та материнства. З'ясовано, що за наявності високого рівня тривожності, імпульсивності, емоційної чутливості на тлі низької стресостійкості жінки схильні уникати репродуктивних рішень щодо народження дитини через страхи, пов'язані з власною емоційною нестабільністю. За результатами емпіричного дослідження визначено наявність у більшості жінок високого рівня ситуативної та особистісної тривожності, у третини з них спостерігається погіршення самопочуття, зниження активності, пригнічений фон настрою, що негативно впливає на психологічну готовність жінок до планування та народження дитини. На основі кореляційного аналізу визначено статистично значущий зворотний зв'язок репродуктивної установки з рівнем особистісної тривожності жінок. Підкреслена необхідність розробки програм психологічної підтримки жінок, що сприятиме гармонізації їхнього психоемоційного стану та формуванню готовності до усвідомленої вагітності та материнства.

Ключові слова: психоемоційний стан, жінки, репродуктивна установка, материнство, тривожність, настрій, активність, самопочуття.

Mitina O. THE INFLUENCE OF WOMEN'S PSYCHO-EMOTIONAL STATE ON PSYCHOLOGICAL READINESS FOR PLANNING THE BIRTH OF A CHILD

The article examines the problem of the influence of women's psycho-emotional state on their readiness to plan and give birth to a child, which is extremely relevant given the critical demographic situation in our country. It is noted that the increased background of psycho-emotional tension in society, caused by military actions and socio-economic instability, significantly affects the emotional state of women, complicates the formation of positive reproductive motivation in them, and reduces the level of psychological readiness for motherhood. Based on a theoretical analysis of the scientific literature, it was established that psychological readiness for childbirth and motherhood is a multicomponent phenomenon that includes affective-regulatory, cognitive, motivational, social-resource, existential and dynamic-adaptive aspects. It is emphasized that in the structure of psychological readiness for planning the birth of a child, the important role is played by the psycho-emotional state of the woman, which may be accompanied by anxiety, fears, or uncertainty about future pregnancy and motherhood. It has been found that with a high level of anxiety, impulsivity and emotional sensitivity against the background of low stress tolerance, women tend to avoid reproductive decisions due to fears associated with their own emotional instability. The results of the empirical study determined that most women have a high level of situational and personal anxiety and a third of them experience a deterioration in well-being, decreased activity and depressed mood, which negatively affects women's psychological readiness to plan the childbirth. Based on correlation analysis, a statistically significant inverse relationship between reproductive attitudes and the level of personal anxiety in women was determined. The need to develop psychological support programs for women is emphasized, which will contribute to harmonization of their psycho-emotional state and the formation of readiness for conscious pregnancy and motherhood.

Key words: psycho-emotional state, women, reproductive attitude, motherhood, anxiety, mood, activity, well-being.

Вступ. Протягом останнього десятиліття в Україні спостерігається стійка тенденція до зменшення кількості населення, що пов'язано з низькою народжуваністю, високим рівнем смертності, масовою міграцією, що призвело до демографічної кризи, яка ще більше загострилася з початком війни.

Ситуація небезпеки, високий рівень психоемоційної напруги негативно впливає не лише на психічне здоров'я населення, а й на репродуктивну поведінку та готовність жінок щодо планування та народження дитини.

Занепокоєння викликає те, що зараз Україна перетнула межу зниження народжуваності, за якою відбувається необоротна руйнація демографічного потенціалу нації. Останні роки коефіцієнт народжуваності в нашій країні критично впав і є одним із найнижчих у світі та дорівнює менше однієї дитини на жінку (за необхідного рівня 2,1 для відтворення населення), на що, безумовно, впливає війна, економічна нестабільність, вимушена міграція, а також зміна суспільних цінностей, коли народження дітей відкладається на пізніший вік або жінка свідомо відмовляється від материнства [1, с. 270].

З огляду на це, украй актуальним є вивчення впливу психоемоційного стану жінок на планування та народження дитини з метою подальшої розробки програм корекції та психологічної підтримки жінок.

Матеріали та метод. Аналіз сучасних наукових джерел показує, що питання готовності жінок щодо планування народження дитини насамперед досліджувалося в медичній площині, але останнім часом значно збільшився інтерес психологів до вивчення цієї проблеми. У межах психології науковці вивчають різні аспекти психологічної готовності жінок до народження дитини та усвідомленого материнства (А. Прокопенко, І. Томаржевська, Н. Шматко, Н. Яремчук), у працях О. Івачевської розглядається структура репродуктивної мотивації жінок, О. Кочарян, Ю. Свинаренко розкривають психологічну готовність жінок до майбутнього материнства в контексті сформованості репродуктивної установки, В. Багрій, Ю. Тодорцева, О. Арнаут акцентують увагу на дослідженні психологічних механізмів та причин відмови жінок від планування народження дитини.

А. Прокопенко розкриває поняття «усвідомлене материнство» як життєву позицію жінки, яка передбачає відчуття потреби та фізичної спроможності виносити й народити дитину, готовність взяти на себе роль матері та відповідальність за народження й виховання дитини, здатність створити умови для її гармонійного розвитку, а також формування суб'єктивної картини материнства, образу Я-матері. Психологічна готовність та спрямованість жінки на народження дитини, як зазначає авторка, є умовою формування усвідомленої вагітності як факту ухвалення рішення про зачаття, цілеспрямовану підготовку до нього й усвідомлене виношування дитини. Успішність перебігу вагітності та народження дитини пов'язується з особливостями емоційної сфери жінки [2, с. 157].

У структурі психологічної готовності жінок до народження дитини Н. Яремчук визначає ціннісно-мотиваційний, інформаційно-пізнавальний, комунікативний, емпатійний та афективно-регулятивний компоненти. При цьому, як зауважує авторка, важливим є розвиток емпатійного та афективно-регулятивного компонента. На основі результатів дослідження авторка стверджує, що середній рівень емпатії притаманний молодим жінкам 18–26 років, не є сприятливим для ухвалення рішення щодо народження дитини й ефективного виконання материнських обов'язків і пов'язаний з низьким розвитком раціонального каналу емпатії та здатності до ідентифікації. Також для цієї вікової групи жінок характерний завищений рівень тривожності, низький рівень саморегуляції психічних станів і почуттів, схильність до депресії, що зумовлено недостатньою сформованістю світогляду, відсутністю життєвих цілей, можливе народження дитини нерідко сприймається ними як загроза кар'єрі, соціальному зростанню, що свідчить про психологічну неготовність до народження дитини і материнства загалом [3, с. 172].

На наш погляд, значний інтерес становить розроблена Н. Шматко багатовимірна модель структури психологічної готовності жінок до народження дитини, яка враховує динамічність цього процесу. Дослідниця розглядає готовність до материнства не лише як сукупність когнітивних, афективних, мотиваційних та компетентнісних складників, а й у контексті соціально-ресурсних, екзистенційних та динамічно-адаптивних аспектів, що містить механізми стресостійкості та адаптації, які визначають здатність жінки ефективно справлятися з викликами материнства, особливо в умовах соціальної нестабільності та воєнних дій. Доцільно включений авторкою психофізіологічний компонент у структуру психологічної готовності до народження дитини, що передбачає оптимальний рівень фізичного здоров'я жінки, який забезпечує здатність виношувати, народжувати та доглядати за дитиною, а також психологічне благополуччя жінки, що є запорукою її здатності уникати емоційного виснаження, підтримувати ефективну саморегуляцію та психологічну стійкість, що допомагає жінці витримувати стресові ситуації, адекватно сприймати себе в ролі матері [4, с. 593].

Науковці визначають основні характеристики психоемоційного стану жінок з порушенням репродуктивної сфери, як-от: висока емоційна чутливість, імпульсивність, емоційна лабільність, переважання негативних емоцій, підвищена особистісна та реактивна тривожність, мінливість настрою.

Результати дослідження О. Сіраковської свідчать, про розбалансування психоемоційного стану жінок з порушенням репродуктивної сфери, більшу виразність у них тривожно-депресивних емоцій, що безпосередньо впливає на фізіологічні показники та спричиняє погіршення репродуктивного

здоров'я. Почуття провини, сорому супроводжуються пригніченим фоном настрою, погіршенням самопочуття та зниженням активності жінок [5, с. 73–74].

У працях Ю. Тодорцевої, О. Арнаут розглядаються основні причини свідомої відмови жінок від планування народження дитини, серед яких визначаються економічні (нестабільна економічна ситуація, незадоволеність власним матеріальним становищем) та соціально-психологічні причини (бажання професійної самореалізації, страх відповідальності, нестабільні стосунки з партнером). На наш погляд, цікавим є той факт, що результати дослідження певною мірою суперечать традиційним уявленням про те, що не хочуть мати дітей жінки саме через сімейне неблагополуччя, які вони пережили в дитинстві. Як зазначають дослідниці, навпаки, найчастіше усвідомлено відмовляються від материнства жінки, яких виховували в благополучних сім'ях з достатком. У них наявні егоїстичні мотиви відмови від материнства, як-от страх втратити власну привабливість, зіпсувати емоційну та фізичну близькість з партнером, небажання витрачати багато часу та грошей на дитину. На наш погляд, зазначені причини відмови від планування народження дитини вказують насамперед на особистісну незрілість і психоемоційну нестабільність цих жінок [6, с. 60].

В. Багрій визначає, що жінки, які свідомо обирають добровільну бездітність, мають багато необґрунтованих страхів, що пов'язані з процесом вагітності або виховання дитини: передати дитині важку генетичну хворобу або серйозне захворювання; страх стати поганою матір'ю (тривожно-фобічний тип особистості); негативний сімейно-дитячий досвід, у результаті чого нерозвинутий материнський інстинкт. Результати дослідження свідчать, що серед основних психологічних причин формування в жінок життєвого стилю *childfree* є егоїзм, небажання міняти свій уклад життя, жертвувати особистим простором, бажання зберегти досягнуту емоційну та фізичну гармонію в стосунках із коханою людиною; високий рівень самоприйняття та автономії, а також низький рівень розвитку особистісної зрілості [7, с. 342].

Слід зазначити, що, незважаючи на збільшений інтерес науковців до вивчення різних аспектів психологічної готовності жінок до материнства, залишається недостатньо розкритою роль емоційного складника в готовності жінки ухвалити рішення щодо вагітності та майбутнього материнства.

Метод: теоретичне осмислення й емпіричне дослідження впливу психоемоційного стану жінок на психологічну готовність щодо планування народження дитини.

Результати. У психологічній готовності до планування та народження дитини, як зазначають науковці, важливу роль відіграє емоційний стан жінки, який може супроводжуватися тривогами, страхами чи невпевненістю щодо майбутньої вагітності та пологів. Емоційний складник готовності до материнства містить здатність жінки до емоційної стабільності, гнучкості в переживанні емоцій, можливість підтримувати позитивний емоційний зв'язок, створювати емоційно-підтримувальне середовище для дитини, що передбачає розвинуті навички саморегуляції, емпатії та стресостійкості. Як зазначають З. Антонова, Т. Галицька, у жінок, які зазнали психологічних травм через війну, пережили вимушене переселення, емоційна сфера характеризується підвищеною тривожністю, депресією, відчуттям втрати контролю над власним життям. Це ускладнює формування позитивних емоцій щодо планування народження дитини й знижує рівень психологічної готовності до материнства [8, с. 93].

При цьому, згідно з результатами дослідження З. Антонової, Т. Галицької, жінки, які демонструють високий рівень стресостійкості та відчують підтримку з боку родини, друзів, проявляють більшу готовність до материнства, навіть за умов соціальної нестабільності. Водночас у ситуації відсутності належної підтримки з боку соціального оточення, за наявності високої тривожності, низької стресостійкості жінки схильні уникати репродуктивних рішень через страхи, що пов'язані з власною емоційною нестабільністю, матеріальною незахищеністю та майбутніми труднощами. Це свідчить про важливість стійкого психоемоційного тла та соціальної підтримки, які допомагають долати тривоги й труднощі, що пов'язані з реалізацією репродуктивних планів [8, с. 95].

З метою поглиблення розуміння впливу психоемоційного стану жінок на їх готовність щодо планування народження дитини нами проведено емпіричне дослідження. Вибірку становлять молоді жінки віком від 19 до 34 років, загальною кількістю 70 осіб, які перебувають у шлюбі або мають позашлюбні відносини. Основною умовою формування вибірки було вікове обмеження (18–35 років) і відсутність дітей у жінки.

При розробці діагностичного інструментарію ми спиралися на розуміння того, що умовою формування психологічної готовності жінок до планування народження дитини є сформована позитивна репродуктивна установка, яка виявляється в спрямуванні жінки на народження дитини, бажанні піклуватися про неї, а також відображається в адекватному ставленні до себе як до майбутньої матері. Для вивчення репродуктивної установки нами застосовано рольовий опитувальник М. Родштейн.

Як зазначають науковці, репродуктивна установка формується на основі минулого досвіду жінки та залежить від особливостей дитячо-батьківських відносин, тієї соціальної ситуації, у якій жінка усвідомлювала материнську роль [9, с. 125]. Для визначення суб'єктивного ставлення жінки щодо

планування народження дитини, а також міри задоволення базових потреб, які є підґрунтям готовності до реалізації репродуктивної функції, нами розроблено анкету «Готовність до народження дитини».

Психоемоційний стан жінок визначався за допомогою шкали оцінки рівня реактивної та особистісної тривожності (Ч. Спілберг-Ю.Ханін), шкали диференціальної самооцінки функціональних станів: самопочуття, активність, настрої (САН). Показник самопочуття визначає рівень фізіологічного та психологічного комфорту жінки, активність – енергійність у діяльності та житті, а настрої – наявний життєвий тонус і загальний емоційний стан.

Результати анкетування показали, що 27% із досліджуваної вибірки жінок не планують народжувати та не бажають мати дітей. Хоча головною причиною відмови від народження дитини в майбутньому більшість жінок (90%) вказала на незадовільне матеріальне положення, нестабільні стосунки із чоловіком (67%) та поганий стан здоров'я (63%), проте, як свідчать результати нашого попереднього дослідження, причини небажання жінок стати матір'ю значно глибші. Як уже зазначалося, вагомий вплив на формування позитивної репродуктивної установки має дитячий досвід і стосунки в батьківській сім'ї. Результати нашого дослідження свідчать, що всіх жінок, які не бажають мати дітей, виховували в сім'ях, де стосунки між батькам були несприятливі (94%), при цьому 33% жінок оцінили стосунки з власною матір'ю як украй негативні [10, с. 104].

Вражають результати, отримані за методикою М. Родштейн: більшість з досліджуваної вибірки жінок мають негативні установки на народження дитини (68%), тобто материнство для них не є пріоритетом, хоча за результатами анкетування значно менша частина жінок (27%) відносить себе до категорії «чайлдфрі». Найбільш виражені негативні установки щодо народження дитини в молодих жінок віком 19–23 років, більшість з них ще навчається, не одружені, не мають власного житла та роботи, що пояснює їх небажання і неготовність до материнства, яке можливо зміниться із часом. У 30% – нейтральні настанови на народження дитини, що зумовлено ціннісною невизначеністю цих жінок, лише в однієї жінки (27 р.) з досліджуваної вибірки сформована позитивна установка на народження дитини, бажання мати й виховувати дітей розглядається нею як головна цінність життя.

Дослідження за методикою САН дало змогу визначити основні складники функціонального та психоемоційного стану жінок: самопочуття, активність і настрої, результати відображені на рисунку 1.

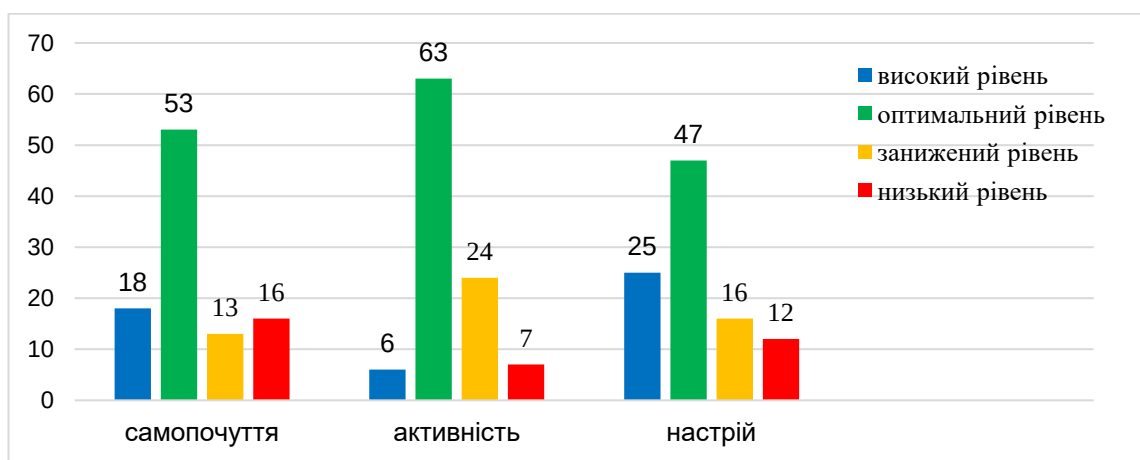

Рис. 1. Результати діагностики за методикою САН (%)

Отримані результати показують, що загалом у більшості з досліджуваної вибірки жінок спостерігається благополучний психоемоційний стан за всіма показниками: добре самопочуття (71%), оптимальний рівень активності (69%) та настрою (72%). Однак у третини жінок діагностовано погане самопочуття (29%), занижена активність (31%), негативний настрій (28%), що може бути ознаками хронічного стресу і навіть депресії як наслідок тривалого впливу несприятливої ситуації, зумовленої воєнним станом. Крім того, слід зауважити, що при аналізі функціонального стану важливі не лише значення окремих показників, а і їх співвідношення. У деяких жінок спостерігається зниження самопочуття й активності на тлі підвищення настрою, що може бути пов'язано з хронічною втомою, яка виникає через стрес та фізичне виснаження.

Дослідження за методикою Спілберга-Ханіна дало змогу диференційовано діагностувати тривожність і як властивість особистості, і як стан, зумовлений конкретною небезпечною ситуацією. Узагальнені результати, що відображені на рисунку 2, свідчать про наявність у значної частини жінок високого рівня як ситуативної (59%), так й особистісної тривожності (70%).

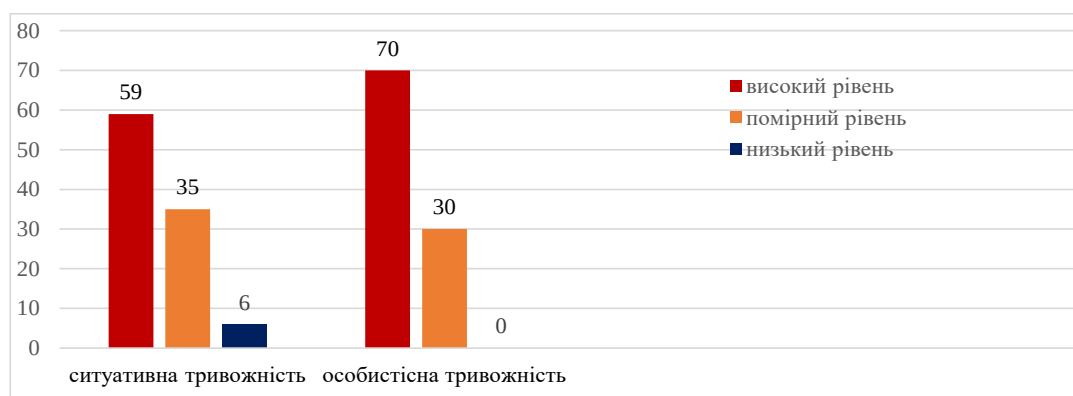

Рис. 2. Результати діагностики рівня тривожності за методикою Спілберга-Ханіна (%)

Занепокоєння викликає те, що в більшості з досліджуваної вибірки жінок (70%) діагностовано високий рівень саме особистісної тривожності. Якщо ситуативна (реактивна) тривожність виникає як емоційна реакція людини на екстремальну або стресову ситуацію, виявляється напругою, занепокоєнням, які суб'єктивно переживає людина в небезпечній ситуації та вважаються адекватною реакцією на загрозу, особливо враховуючи умови життя українців сьогодення. Проте високий рівень особистісної тривожності виявляється в стійкій схильності людини сприймати навіть об'єктивно безпечні ситуації як загрозові, у готовності реагувати на них підвищеною нервозністю, станом тривоги, інтенсивність якої не відповідає величині реальної небезпеки, тобто тривожність у такому разі перетворюється на сталу рису особистості, набуту поведінкову диспозицію. Зрозуміло, що такий стан блокує готовність жінок реалізувати репродуктивну функцію, планування та народження дитини вони відкладають на «найкращі часи» або взагалі відмовляються від материнства.

Кореляційний аналіз показав наявність слабого прямого зв'язку репродуктивної установки з показниками самопочуття, активністю, настроєм жінок і слабкий зворотний зв'язок із ситуативною тривожністю. Проте слід зауважити, що особистісна тривожність має статистично значущий зворотний зв'язок із репродуктивною установкою жінок на народження дитини ($p \leq 0,05$).

Високий рівень особистісної тривожності, що є наслідком тривалої дії стресогенної ситуації, у якій зараз перебувають українські жінки, провокує погіршення їх самопочуття, зниження настрою та активності, що в сукупності гальмує формування адекватної репродуктивної установки, яка є умовою психологічної готовності жінок до планування та народження дитини.

Висновки. Підсумовуючи вищенаведене, можна зазначити, що психологічна готовність до материнства є багатокомпонентним феноменом, який містить емоційний, когнітивний, мотиваційний і поведінковий аспекти, при цьому важливу роль в ухваленні жінкою рішення щодо народження дитини відіграє її психоемоційний стан. Емоційний складник психологічної готовності жінок щодо планування народження дитини та материнства містить емоційну стабільність, гнучкість емоцій, здатність жінки підтримувати позитивний емоційний зв'язок із майбутньою дитиною, що передбачає розвинути навички саморегуляції, високий рівень емпатії та стресостійкості. За результатами емпіричного дослідження визначено наявність у більшості жінок високого рівня ситуативної та особистісної тривожності, у третини з них спостерігається погіршення самопочуття, зниження активності, пригнічений фон настрою, що ускладнює формування позитивних емоцій відносно материнства та негативно позначається на психологічній готовності жінок щодо планування народження дитини. На основі кореляційного аналізу визначено статистично значущий зворотний зв'язок репродуктивної установки з особистісною тривожністю жінок. З огляду на це, перспективу подальших досліджень передбачаємо в розробці програм корекції та психологічної підтримки жінок, що сприятиме гармонізації їхнього психоемоційного стану та формуванню готовності до усвідомленої вагітності й материнства.

Література:

1. Худий А. П. Демографічні процеси в Україні: аналіз, тенденції та виклики. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2025. № 49. С. 269–275. [https://doi.org/10.31521/modecon.V49\(2025\)-34](https://doi.org/10.31521/modecon.V49(2025)-34)
2. Прокопенко А. В. Психологічна готовність до материнства як психогігієнічна умова усвідомленої вагітності. *Наукові записки. Серія: Психологія і педагогіка*. 2013. Вип. 22. С. 156–159.
3. Яремчук Н. В. Психологічна готовність жінки до материнства: вікові особливості. *Психологія неперервної професійної освіти*. 2012. Ч. 7. С. 167–173.
4. Шматко Н. Багатовимірний аналіз структури готовності до материнства в умовах кризових ситуацій. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. Вип. 1(77). С. 587–594. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-77-587-594>

5. Сіраковська О. Б. Взаємозв'язок психоемоційної сфери з фізіологічними показниками у жінок з порушеннями репродуктивної сфери. *Psychological Journal*. 2020. Vol. 6. Issue 9. P. 68–76. <https://doi.org/10.31108/1.2020.6.9.6>.
6. Тодорцева Ю. В., Арнаут О. О. Психологічні механізми усвідомленої відмови від материнства. *SWorldJournal*. 2023. Issue 17. Part 2. P. 55–62. URL: <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj17-02-015>
7. Баррій В. В. Особливості життєвого стилю child-free: детермінанти, причини та фактори впливу: колективна монографія. Львів : Місіонер, 2022. С. 333–346. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/5065>
8. Антонова З., Галицька Т. Психологічна готовність жінок внутрішньо переміщених осіб до материнства, як психологічний феномен. *Науковий журнал «Психологічні травелогі»*. 2024 № 4. С. 89–98. <https://doi.org/10.31891/PT-2024-4-9>.
9. Кочарян О. С., Свинаренко Ю. В. Психологічні аспекти поняття репродуктивної установки та його розуміння у зарубіжних дослідженнях. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Казаріна. Серія «Психологія»*. 2014. № 1121. Вип. 56. С. 124–127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPC_2014_1121_56_26
10. Мітіна О. Л. Мотиваційний аспект готовності сучасних жінок до реалізації репродуктивної функції. *Наукові записки. Серія: Психологія*. 2025. № 2(8). С. 100–106. <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2025-2-14>

References:

1. Khudyi, A. P. (2025). Demografichni protsesy v Ukraini: analiz, tendentsii ta vyklyky. [Demographic processes in Ukraine: analysis, trends and challenges] *Elektronne naukove fakhove vydannia z ekonomichnykh nauk «Modern Economics»*, 49, 269–275 [in Ukrainian].
2. Prokopenko, A. V. (2013). Psykholohichna hotovnist do materynstva yak psykholohichna umova usvidomlenoi vahitnosti. [Psychological readiness for motherhood as a psycho-hygienic condition for a conscious pregnancy]. *Naukovi zapysky. Seriya: Psykholohiia i pedahohika*, 22, 156–159 [in Ukrainian].
3. Yaremchuk, N. V. (2012). Psykholohichna hotovnist zhinky do materynstva: vikovi osoblyvosti. [A woman's psychological readiness for motherhood: age-related characteristics]. *Psykhologhiia nepererвної profesiinoi osvity*, 7, 167–173 [in Ukrainian].
4. Shmatko, N. (2025). Bahatovymirna model struktury hotovnosti do materynstva v umovakh kryzovykh sytuatsii. [Multidimensional model of the structure of readiness for motherhood in crisis situations]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, 1(77), 587–594 [in Ukrainian].
5. Sirakovska, O. B. (2020). Vzaiemozviazok psykhoemotsiinoi sfery z fiziologichnymy pokaznykamy u zhinok z porushenniamy reproduktyvnoi sfery. [The relations of psychological-emotional sphere with physiological indicators for women having reproductive disorders]. *Psychological Journal*, 6(9), 68–76 [in Ukrainian].
6. Todortseva, Yu. V., Arnaut O. O. (2023). Psykholohichni mekhanizmy usvidomlenoi vidmovy vid materynstva. [Psychological mechanisms of conscious rejection of motherhood]. *WorldJournal*, 17/2, 55–62 [in Ukrainian].
7. Bahrii, V. V. (2022). Osoblyvosti zhyttievoho stylu child-free: determinanty, prychyny ta faktory vplyvu. [Features of the child-free lifestyle: determinants, causes and influencing factors]. *Kolektyvna monohrafiia*. Lviv: Misioner, 333–346 [in Ukrainian].
8. Antonova, Z., Halytska T. (2024). Psykholohichna hotovnist zhinok vnutrishno peremishchenykh osib do materynstva, yak psykholohichni fenomen. [Psychological readiness of internally displaced women for motherhood as a psychological phenomenon]. *Naukovyi zhurnal «Psykhologichni travelohy»*, 4, 89–98 [in Ukrainian].
9. Kocharian, O. S., Svinarenko Yu. V. (2014). Psykholohichni aspekty poniattia reproduktyvnoi ustanovky ta yoho rozuminnia u zarubizhnykh doslidzhenniakh. [Psychological aspects of the concept of reproductive attitude and its understanding in foreign studies]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Kazarina. Seriya «Psykhologhiia»*, 1121, 56, 124–127 [in Ukrainian].
10. Mitina, O. L. (2025). Motyvatsiinyi aspekt hotovnosti suchasnykh zhinok do realizatsii reproduktyvnoi funktsii. [Motivational aspect of the psychological readiness of modern women to implement the reproductive function]. *Naukovi zapysky. Seriya: Psykhologhiia*, 2 (8), 100–106 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 08.10.2025
Статтю прийнято до публікації 01.11.2025
Статтю опубліковано 29.12.2025